

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder

Erfaringer med pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A

Kapittel 4A – noen erfaringer

Kapittel 4A trådte i kraft 1. januar 2009, altså for snart 8 år siden. Bør vi derfor forvente at bestemmelsene er kjent og blir brukt riktig?

Dilemma

- Hva gjør vi når en person som åpenbart ikke forstår konsekvensen av sine handlinger motsetter seg hva vi andre mener er helt nødvendig helsehjelp
- Hvem vet hva som er best for andre mennesker?

Hva var intensjonen med kapittel 4A?

Forhistorien

Hvem var målgruppen

Formålet

- det som er direkte uttalt og
- det underliggende budskap

Virkeområde

Pasienten må:

- Være over 16 år
- Motsette seg helsehjelpen
- Mangle samtykkekompetanse (diagnoseuavhengig)

Tvang – et negativt ladet begrep

§ 4A-3: Opprettholder pasienten sin motstand, eller vet helsepersonellet at vedkommende med stor sannsynlighet vil opprettholde sin motstand...

En umulig grense mellom passiv aksept og passiv motstand

Tendenser og utviklingstrekk

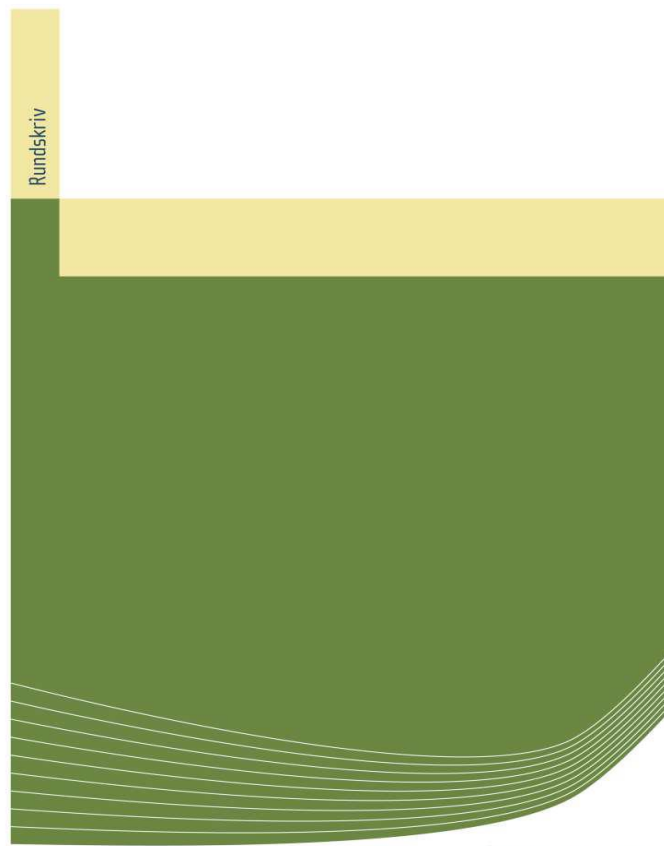
GPS

Hygiene- og omsorgssituasjoner

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder

Nytt rundskriv: IS-8/2015 Pasient- og brukerrettighetsloven med kommentarer

 Helsedirektoratet

Fredrik Dahl
Erfaringskonferanse 24. november 2016

Våre erfaringer i Agder

252 vedtak hittil i år (290 vedtak i 2015)

(for hele landet 3400 vedtak)

Fordeling av vedtakskategorier

- Innleggelse i helseinstitusjon 8%
- Tilbakeholdelse i helseinstitusjon 26%
- Bevegelseshindrende tiltak 17%
- Reseptbelagte legemidler 9%
- Inngrep i kroppen 10%
- Varslingssystemer 8%
- Hygienetiltak 19%
- Tannbehandling 5%

Erfaringer, forts.

Tilsynstema:

Noen kommune og/eller omsorgsinstitusjoner har påfallende mange vedtak om tilbakeholdelse.

Hvorfor så store forskjeller?

Hva har vært positivt

- Økt rettssikkerhet
- Økt bevissthet om tillitsskapende/
forebyggende tiltak

Hva vi kan bli bedre på

- Vurdering av samtykkekompetansen, dokumentasjon
- Hva som er et *alvorlig inngrep*
- Beskrivelse av hvordan motstand kommer til uttrykk
- Nærmeste pårørendes navn og adresse
- Nærmeste pårørendes uttalelse
- Tilbakemelding etter tre måneder

Når lovgivningen ikke strekker til....

Er det slik at samtykkekompetansen da kan settes til side?

Kritikk fra pårørende

Huleboerdommen/tvangsvaskingsdommen

Vurdering av samtykkekompetanse

Reglene står i pasient- og brukerrettighetsloven
kapittel 4

- Hovedregel – all helsehjelp krever samtykke
- Hvem har samtykkekompetanse – over 16 (18 år)
- Samtykkekompetansen kan bortfalle hvis det foreligger fysiske eller psykiske forstyrrelser...senil demens ...og åpenbart ikke er i stand til å forstå hva samtykke omfatter

Hvem avgjør samtykkekompetansen

Den som yter helsehjelp avgjør om pasienten mangler samtykkekompetanse (§ 4-3, tredje ledd)

- -skal begrunnes skriftlig (i journalen)
- -skal legges frem for nærmeste pårørende

